

Z cyklu *Opowieść o początkach Czechowic-Dziedzic*
Informacje o pierwszych
właścicielach "Wilczkowie"

Część 3

ZEBRANE INFORMACJE „W PIGUŁCE”

PRZEDSTAWIAJĄ

Jack Cwetler i Karol Borgiel

z Towarzystwa Przyjaciół Czechowic-Dziedzic

Feudalni panowie Czechowic. Rodzina Wilczek

Mikołaj Wilczek pozyskuje część Czechowic, jako posag Katarzyny Czelo, otrzymany od ojca Jana Czelo. Małżeństwo Mikołaja z Katarzyną zawarte zostało przed 1528 r. W latach 1536-1542 pojawiła się informacja w predykacie Mikołaja Wilczka w zapisie: „Mikołaj Wilczek z dobrej Zemicy i Hulczyna na Czechowicach”. Katarzyna i Mikołaj Wilczek sukcesywnie pozyskiwali rozdrobniony po rodzinie Czelów czechowicki majątek.

Wilczkowie, ród szlachecki herbu Koziół, pochodził z okolic Koźła, według innych historyków jest pochodzenia morawskiego. Najstarszą ich siedzibą rodową było prawdopodobnie Chechło koło Koźła. Znani byli w dokumentach od drugiej połowy XIII wieku. Przedbor Lupus zwanym Wilczek, urodzony ok. 1280 r. W 1316 r. występuje w dokumencie księcia Władysława Kozielskiego, jako świadek. Jego syn Stanisław Przedbor zwany Wilczkiem przeniósł się do Krakowa i był założycielem linii krakowskiej-polskiej.

Inna wzmianka o tym rodzie pochodzi z pierwszej połowy XIV wieku i przedstawia trzech przedstawicieli tego rodu.

Herb rodowy Wilczków, był modyfikowany. Spotkamy się z herbami po uzyskaniu tytułów, baron, hrabia.

Nieznany z imienia Wilczek ur. ok. 1350 r. z Kobylic koło Koźła, w 1398 r. występuje w dokumentach księcia Bolka Opolskiego jako Wilczek z Kobyliczki. W 1418 roku kupił za 250 grzywien wójtostwo wraz z zamkiem w Woźnikach koło Lublińca,

Jan (Hans) Wilczek urodzony ok. 1350 r. W 1406 roku pisarz księcia Konrada III Oleśnickiego i Kozielskiego.

Peczko-Piotr junior Wilczek urodzony ok. 1350 r. W latach 1404-1408 właściciel części Liptan koło Osoblahy, a w latach 1414-1415 występuje w dokumentach nyskich. Brak informacji jak ww. osoby są spokrewnione. W pierwszej połowie XV wieku dwaj przedstawiciele tego rodu dali początek dwóm liniom genealogicznym rodu.

Nieznany z imienia Wilczek to właściciel Dolnich Bludovic (Błędowice Dolne), był protoplastą Bludowskich herbu Kozieł. Jego syn Mikołaj przyjął nazwisko – przydomek, „Bludowski”.

Jan Wilczek był założycielem linii Wilczków z Dobre Zemice w Księstwie Cieszyńskim (obecnie Dobra, koło Frydka). Majątek ten nabył przed 1400 r., potwierdza się jego posiadanie już w pierwszych latach XV wieku.

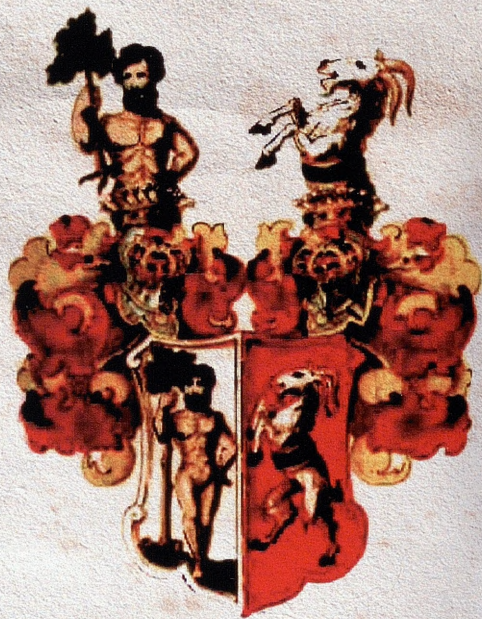
Początkowo służył w oddziale księcia raciborskiego Jana II Żelaznego, następnie w latach 1413-1431, razem z innymi rycerzami śląskimi służył w armii krzyżackiej w oddziale Fryderyka von der Heyde z Dolnego Śląska. Miał dwóch synów: Krzysztofa, znanego z dokumentów cieszyńskich z lat 1467-1473 oraz Mikołaja.

Mikołaj Wilczek z Dobrze Zemice urodzony ok. 1410 r., zmarł przed 1451 r., pochowany w Głubczycach. W latach 1440-1441 był starostą Głubczyc, w 1440 roku występuje w dokumentach (Prudnik). Żonaty z Nizą, córką Hartla Tunkla z Równego koło Głubczyc, która po jego śmierci wyszła ponownie za mąż za Krzysztofa von Baruth. Mikołaj miał dwóch synów: Baltazara i Melchiora – założycieli linii baronowskiej.

Baltazar, urodzony w latach 1440-1450, zmarł 20 stycznia 1531 r. Rozpoczął karierę inwestycyjną, finansową rodu Wilczków. W 1486 roku kupował wraz z bratem majątki na Morawach: Velky Ujezd, Lipnik, a w 1497 roku, również z bratem kupił państwo Hulczyn.

W 1498 roku brał udział we Wrocławiu w hołdzie szlachty śląskiej królowi Władysławowi Jagiellończykowi, a w 1499 roku w obradach sejmu śląskiego. W 1506 roku otrzymał tytuł barona z rozbudowanym nazwiskiem „Baltazar Wilczek von Dobra Zemice, Frei- und Panierherr von Guttenland und Hultschin”. W latach 1515-1527 bracia kupili, Dzierżkowice koło Głubczyc, państwo Wodzisław Śląski, Rozumice, Kuchelna, dwór w Opawie i dom w Raciborzu. W sierpniu 1527 roku w Opolu, Baltazar zatwierdził utworzoną rodzinną - rodową wspólnotę majątkową (Fideikimis) z bratem Melchiorem i bratankiem Mikołajem.

W maju 1528 r. sprzedali Janowi von Planknar państwo Wodzisław Śląski.

Hojnie działał w fundacjach kościelnych: w 1514 roku ufundował ołtarz w kościele w Opawie, w 1517 r. ufundował ołtarz i zatrudnił oraz wyposażył altarystę w kościele we Wodzisławiu Śląskim, (altarysta to duchowny, pełniący obowiązki przy określonym ołtarzu i pobierający związane z tym dochody). A w 1525 roku ufundował ołtarz w Hulczynie.

Baltazar był dwukrotnie żonaty z:

- Barbarą, córką Burharda Schelihy z Rzuchowa właściciela Borucina koło Raciborza,
- Katarzyną, z którą zawarł ślub w 1503 r., była córką Piotra Pogh von Merghes z Węgier.

Baltazar nie posiadał dzieci w zawartych związkach małżeńskich.

Melchior, urodzony ok. 1450 r. – zmarł 1.kwietnia w 1506 r. Posiadał wspólnie z bratem znaczną część majątków. W chwili uzyskania tytułu barona już nie żył, tytuły odziedziczyły jego dzieci.

Żoną Melchiora była Anna, siostra Mikołaja Karwskiego z Karwiny, która po jego śmierci razem z nieletnimi dziećmi mieszkała w Hulczynie.

Melchior był protoplastą rodu Wilczków, którego potomkowie żyją obecnie – w Wiedniu.

Miał troje dzieci:

- Różę, urodzoną ok. 1496 r. – zmarła w 1515 r. Była pierwszą żoną Ernesta Tworkowskiego von Krawarn, właściciela Radun koło Opawy,
- Melchiora juniora, urodzonego ok. 1490 r. – zmarł w 1531 r. Współwłaściciel Hulczyna, do 1514 roku i Wodzisławia Śląskiego do 1528 roku. Zmarł bezdzietnie,
- Mikołaja, urodzony ok. 1490 r. – zmarł w Czechowicach, ok. 1544 r. Współwłaściciel ze stryjem a później właściciel wszystkich majątków ojca oraz stryja Baltazara,

Mikołaj, działał w służbie dyplomatycznej wyjeżdżał do Krakowa i na Węgry, znał biegle język polski, czeski, niemiecki, węgierski oraz łacinę. Zawarł związek małżeński przed 1528 r. z Katarzyną, córką Jana Czeło z Czechowic, kanclerza Księstwa Cieszyńskiego.

W posagu żony otrzymał majątek w Czechowicach. Tworzy podstawy do budowy wielkiego majątku Wilczków w Księstwie Cieszyńskim. Odkupili od Magdaleny Petrowiczowej część Czechowic (Podlarysz), którą to Elżbieta córka Achacego Czeło jej sprzedała. Kupuje wioski, ziemię w okolicach Ostrawy, która w przyszłości przyniesie temu rodowi wielki majątek

W 1536 zachorował, zmarł w 1544 r. w wieku 60 lat. Czy został pochowany w podziemiach kościoła w Czechowicach, jak podają niektóre źródła budzi to dużą wątpliwość, ponieważ protokoły wizytacyjne z XVII wieku z lat (1652,

1678, 1688) nie wspominają o kryptach – pochówkach podziemnych w starym drewnianym czechowickim kościele. Możliwym jest, że został pochowany na przykościelnym cmentarzu, jednak nagrobka brak. Takowe podziemne krypty istniały w obecnym kościele pw. Św. Katarzyny, które w połowie XIX zostały zalane wodą, co wpłynęło na stabilność murów kościoła. Teren wokół kościoła został osuszony, a w podziemiach obecnie jest kotłownia. Mikołaj w miejscu zamku obronnego Czelów zbudował ceglany zamek, który datę powstania określa się na 1536/7 rok.

Z budowli tej korzystali następni właściciele Czechowic. Hrabia Andrzej Renard zmienił funkcję zamku na gospodarcze – spichlerz, który przetrwał do 1984 roku (pożar).

Mikołaj Wilczek posiadał sześcioro dzieci, które wychowały się na zamku w Czechowicach.

Dzieci i wnuki Mikołaja

1. Kasper, senior, żył w latach 1528-1582. W 1557 roku był właścicielem Bielska, które sprzedał przed 1577 rokiem Karolowi Promnitz. W 1577 roku kupił Niemiecką Lutynię. Posiadał również przez pewien czas majątki zastawne Dąbrowa i Poręba koło Karwiny. W 1577 roku był marszałkiem ziemskim Księstwa Cieszyńskiego. Żonaty z Anną Rudską, siostrą Waclawa Rudskiego, która zmarła po 1588 roku, oboje pochowani zostali w Niemieckiej Lutynii.

Miał troje dzieci:

- a) Mikołaja, który w 1568 roku był uczniem kolegium jezuickiego w Ołomuńcu, później dworzaninem biskupa ołomunieckiego Stanisława Pawłowskiego, pochodzącego z Pawłowic koło Pszczyny. Około 1580 roku wybrał się w podróż-pielgrzymkę do Włoch i wkrótce zmarł,
- b) Kaspra juniora, który odziedziczył majątek ojca, gdzie mieszkał razem z matką. W 1586 roku ożenił się z Magdaleną Kloch, wdową po Waclawie Rudskim. Biskup Pawłowski nie zatwierdził tego małżeństwa, gdyż była ona wdową po bracie matki Kaspra juniora. Zmarł ok. 1590 roku, dzieci nie posiadał,
- c) Zofię, która ok. 1581 r. poślubiła Mikołaja Blachy z Łubia koło Gliwic.

2. Jan, jako pan na Czechowicach w dokumentach występuje w 1554 roku. Rodzina Jana zostanie przedstawiona w dalszej części opracowania.

3. Krzysztof, ur. ok. 1530 r. – mieszkał w Cieszynie i prawdopodobnie razem z bratem Janem posiadał majątek w Stonawie koło Karwiny. Odziedziczył majątki po zmarłym bracie Kasprze. Zawarł związek małżeński z Anną córką Andrzeja Grodetzkiego, starosty Księstwa Cieszyńskiego. Z tego związku miał cztery córki:

- a) Różę, żonę Bernarda Rostka z Bzi,
- b) Zofię, która była żoną Jana Zatureckiego z Górnych Węgier (Słowacja),
- c) Magdalenę, która w 1582 roku była damą dworu książąt cieszyńskich,
- d) Elżbietę, która była żoną Jerzego Sobka von Kornitz, właściciela Końska.

4. Katarzyna, urodzona ok. 1530 r. W 1571 r., była żoną Stanisława Poremskiego z Poręby koło Zatora, podstarościego oświęcimskiego, brata Mikołaja Poremskiego,

5. Anna, była żoną Mikołaja Poremskiego z Poręby, brata Stanisława Poremskiego,

6. Magdalena, była drugą żoną Mikołaja Rudskiego, marszałką dworu książąt cieszyńskich.

Jan średni syn Mikołaja

Jan urodzony w latach 1520-1530 – zmarł w Czechowicach 8 kwietnia 1569 r. Odziedziczył Czechowice, razem z Krzysztofem kupił część Stonawy. Posiadał również majątki w okolicy Pszczyny. Utrzymywał przyjacielskie kontakty z Księciem Cieszyńskim Wacławem III Adamem oraz Biskupem Ołmunieckim Wilhelmem Prusinowskim. Żoną Jana była Anna Starowiejska z Starej Wsi. Po śmierci męża sprzedała w 1575 roku Stonawę. Anna zmarła po 1590 roku.

Obszar obecnych Wilamowic, Pisarzowic, Starej Wsi był prawdopodobnie decyzją księcia Opolskiego Mieszka Otyłego w latach 1243-1246 nadany do zasiedlenia – osadnictwa. Osadnicy wywodzili się z Fryzji i Flandrii. Do 1377 roku właścicielem Starych i Nowych Wilamowic był Zdzisław z „Nowych Wilamowic”. Następnie osada zwana Starymi Wilamowicami stała się własnością rycerstwa Biberstejnów, którzy to następnie przyjęli przydomek – nazwisko Starowiejscy. Bibsternowie pieczętowali się herbem rycerskim, a następnie szlacheckim. W późniejszym okresie ich siedzibą rodową były Pisarzowice.

W księgach ziemskich księstwa oświęcimskiego i zatorskiego z lat 1440-1512 wstępuje Piotr z Pisarzowic oraz Mikołaj i Henryk Starowiejscy. Henryk, syn Mikołaja, a bratanek Piotra z żoną Heleną Waleczkowną z Starego Dębieńska koło Rybnika, miał same córki. W połowie XVI wieku Anna Starowiejska była żoną Jana Wilczka z Dobrze Zemicy i Hulczyna, właściciela Czechowic. Należy tu zaznaczyć, że Wilczkowie władali Czechowicami po ślubie z Katarzyną Czelo, od 1528 do 1570 roku. Dzieci Jana sprzedały Czechowice Sabinie Libig.

Dzieci Jana i Anny:

1. Jan młodszy, żył w latach 1550-1613, w latach 1582-1590 był marszałkiem dworu biskupa Stanisława Pawłowskiego w Ołomuńcu. Właściciel Suchej Dolnej, w 1594 roku kupił Cierlicko Dolne, które w 1611 roku sprzedał, w 1600 roku nabył Klimkovicze, z których uczynił swoją siedzibę. Był aktywnym luteraninem, a w Klimkovicach ufundował parafię ewangelicką. Klimkovicze to przyszła siedziba rodu.

Dwukrotnie żonaty:

- w 1591 r. z Katarzyną Karwinską z Karwiny, zmarła w 1592 r,

- w 1594 r. z Ewą córką Jana Bludowskiego herbu Kozieł z Błędowice Dolne, zmarła w 1667 r.

Z pierwszą żoną miał syna, Mikołaja, z drugą sześcioro dzieci, z których pięcioro zmarło po urodzeniu.

Wiek dorosłego dożył tylko jeden syn, Mikołaj i córka Ewa:

a) Mikołaj jun., ur. 1592 r. ,zm. Klimkovicze, 21 lipca 1661 r. – odziedziczył Klimkovicze oraz Strzebowice, które sprzedał w 1619 roku, a kupił Vitkov. Był, podobnie jak ojciec, aktywnym ewangelikiem-luteraninem i należał do opozycji wobec katolickiego księcia opawskiego Karola von Liechtenstein. Żonaty z Barbarą, córką Joachima Bludowskiego z Błędowic Dolnych, urodzona w 1600 r. ,zmarła w 1667 r. w Klimkovicach. Miał dwanaścioro dzieci (ośmiu synów i cztery córki), oprócz jednego syna – Kaspra, pozostałe dzieci zmarły w młodym wieku. Kasper, żył w latach 1625–1665, odziedziczył Klimkovicze i Vitkov.

Kasper był żonaty dwukrotnie, przed 1655 r. z Zuzanną Katarzyną, córką Jana barona Borka z Roztropic, i z Anną Katarzyną, córką Adama Paczynskiego z Nogawczyc. Z drugą żoną miał trzech synów, z których dwóch: Kasper i Mikołaj zmarli w dzieciństwie. Jedynie wieku dorosłego dożył Henryk Wilhelm.

Kasper w 1656 roku wspólnie z ojcem Mikołajem zawarł porozumienie ze swoim kuzynem Fryderykiem Jerzym z Kończyc Wielkich o adopcji swojego syna Henryka Wilhelma. Było to zabezpieczenie dziedziczenia majątków Fryderyka Jerzego.

b) Ewa ur. po 1595 r., zm. w 1624 r., była żoną Henryka syna Fryderyka von Larisch und Ellguth z Karwiny (1613r.).

2. Piotr – w 1574 roku kleryk w Ołomuńcu, następnie kanonik i scholastyk biskupiej kapituły ołomunieckiej, w 1580 roku przebywał w Rzymie. Zmarł 18 marca 1590 roku na zamku Mirov na Morawach u swojego szwagra Jana Pawłowskiego, pochowany został w kaplicy biskupa Stanisława Pawłowskiego w Ołomuńcu.

3. Róża - była żoną Jerzego Guretzkiego von Kornitz z Wielkich Górek (1603r.),

4. Magdalena - była żoną Jerzego Żigoty ze Slupska,

5. Anna zmarła po 1592 r., była żoną zoną Jana II Pawłowskiego właściciela Pawłowic koło Pszczyzny, właściciela lennego Ujazdu i Mirowa na Morawach.

W dokumencie „Dzieje rodu Pawłowskich z Pawłowic w pszczyńskim wolnym państwie stanowym”, znajdziemy zapis dotyczące tego małżeństwa, posagów i ich zabezpieczenia.

6. Nieznana z imienia córka Jana - była żoną Franciszka von Gellhorn ze Starego Grodkowa, właściciela Wielkich Ochab (1576 r),

7. Mikołaj I - w 1577 roku zakupił Pawłowice koło Pszczyzny, a w 1585 roku sąsiednie Pielgrzymowice. Po ojcu odziedziczył Suchą Dolną, z której zrobił swoją rezydencję. Zmarł między 1608 a 1609 r. Dwukrotnie żonaty: - w 1578 r. z Małgorzatą von Gellhorn ze Starego Grodkowa, siostrą Franciszka von Gellhorn. Zapisy dotyczące ww.związków, z Gellhornami znajdziemy w Herbarzu Szlachty Śląskiej.

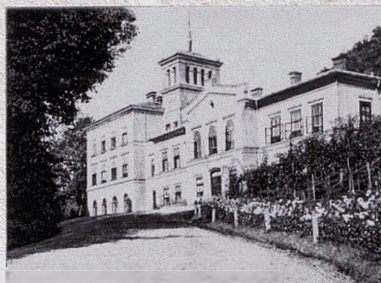
- z Magdaleną, córką Kaspra von Pelchrzin z Pogórza, miał dwie córki Annę i Zuzannę oraz dwóch synów Mikołaja II i Jana II. Mikołaj II w latach 1636-1659 był marszałkiem ziemskim Księstwa Cieszyńskiego. Jego żoną była Ewa, córka Fryderyka von Larisch und Ellguth z Karwiny, wdowa po Joachimie Bludowaskim, po którym odziedziczyła Kończyce Wielkie. Mieli trzy córki i syna Fryderyka Jerzego, który to przejął majątek po ojcu oraz zawarł umowę z kuzynem Kacprem, dotyczącą jego syna Henryka Wilhelma. Henryk Wilhelm wychowywał się w zamku w Kończycach Wielkich.

Na rodzinie Jana Wilczka z Czechowic zakończymy informacje o tym rodzie, jego genealogia została przedstawiona w Herbarzu Szlachty Śląskiej przez Romana Sękowskiego. Przedstawiona linia rodowa barona Baltazara Wilczka powiększała majątek, a Henryk Wilhelm Wilczek uzyskał tytuły hrabiowskie od 27 kwietnia 1698 roku. W 1710 roku nabyli Polską Ostrawę. Tamtejsze bogate pokłady węgla sprawiły, że stali się jedną z najbogatszych rodzin dawnej monarchii austriackiej. Członkowie tego rodu żyją do dzisiaj w swoich majątkach w Austrii i są potomkami Mikołaja Wilczka i Katarzyny z domu Czelo.

Po raz pierwszy o Kończycach Wielkich wspomina się w XIV wieku. Były wówczas własnością książąt cieszyńskich. Od XV wieku przechodziły z rąk do rąk rodów szlacheckich. Właścicielami byli: Kornicze, Bludowscy, Wilczkowie. Przedstawiciel tego ostatniego rodu, marszałek krajowy Księstwa Cieszyńskiego baron Jerzy Fryderyk Wilczek, przebudował pałac w Kończycach Wielkich. Był synem kończyckiego dziedzica Fryderyka Jerzego Wilczka i Francuzki Joanny de Ferret. W roku 1825 pałac przeszedł w ręce znamienitego rodu Larisch von Moennich. Z tego rodu wywodziła się hrabina Gabriela (Henrietta).

Wyszła za mąż za Feliksa Leopolda von Thun und Hohenstein – adiutanta cesarza Franciszka Józefa I. Gabriela, panna młoda, wolała pałac w Kończycach Wielkich niż cesarski Schönbrunn. Dama cesarskiego dworu, wielka filantropka, fundatorka jednego z pawilonów Szpitala Śląskiego w Cieszynie, zapisała się w pamięci mieszkańców Kończyc Wielkich jako „Dobra Pani”. Po 1945 r. hrabina żyła w wynajętym pokoju w Cieszynie, gdzie zmarła w 1957 roku. Pochowano ją obok męża na kończyckim cmentarzu.

Zamek w Kończycach Wielkich.
Zamek w Kończycach Wielkich,
obok kaplica.

Czym był Fideikomis

rodowy

Fideikomis to rodzaj zapisu w prawie rzymskim. Przeniesiony w okresie późnego średniowiecza do Europy.

Organizacja, instytucja rodowa, zwana ordynacją – powiernictwo rodowe posiadające majątek ziemski i nie tylko (miasta, wsie, warzelnie, młyny, kopalnie, huty itp.). Rządząca się swoimi własnymi prawami dotyczącymi dziedziczenia, posiadająca swój własny statut (akt fundacyjny), zapobiegający rozdrobnieniu dóbr.

Ordynacja stanowiła rozległy majątek, będący jednocześnie odrębną jednostką administracyjno-terytorialną w systemie państwa, którą zarządzał fideikomisarz – ordynat (powiernik fideikomisu), który nie był właścicielem majątku, lecz jego powiernikiem, a więc nie mógł nim swobodnie dysponować. Z reguły fideikomisarzem był najstarszy syn. Pozostałe rodzeństwo (dzieci właściciela-powiernika) nie dysponowały

majątkiem. Otrzymywali jedynie posag (córci) oraz odpowiednie wykształcenie (synowie). Wykształcenie i szlacheckie pochodzenie umożliwiało ubieganie się o stanowiska państwowe lub wojskowe. Na starość rodzeństwo mogło powrócić i przebywać w dobrach fideikomisu (rodzinna emerytura). W obrębie ordynacji mogło znajdować się nawet kilkanaście miast i kilkadziesiąt wsi, a także małe majątki drobnej i zależnej szlachty służebnej. Ród – rodzina tworzyła kilka fideikomisów terytorialnych (majątki ziemskie) w późniejszym okresie branżowe.

Statut ordynacji rodowej proponowany był najczęściej przez właściciela-fundatora i wymagał zgłoszenia i zatwierdzenia. Ordynacja nie mogła być sprzedana, darowana ani podzielona między kilku spadkobierców, lecz zawsze przechodziła w drodze dziedziczenia

w całości na określoną osobę, z reguły na najstarszego syna. Ordynat nie miał prawa uszczuplać majątku, a w razie niewypełnienia obowiązków statutowych mógł zostać pozbawiony powiernictwa na rzecz następcy lub rodziny.

W I Rzeczypospolitej fideikomisy przyjęły się w XVI wieku i miały charakter wyjątkowy, gdyż godziły w ustrój państwa. Ordynacje tworzone dla ugruntowania znaczenia rodów magnackich, z których najbardziej znani w Polsce są Zamoyscy, Radziwiłłowie, Branicki, Lubomirscy i Ossolińscy.

Najzamożniejsze rody na Górnym Śląsku to także Larische, Kotulińscy, Renardowie, Wilczkowie.

W Polsce ostateczny kres ordynacji rodowych nadszedł w latach trzydziestych i czterdziestych XX wieku. Ustawa z dnia 13 lipca 1939 roku nakreśliła ramy prawne znoszenia ordynacji. Zgodnie z postanowieniem ustawy, ordynacje miały być stopniowo znoszone, na wniosek ordynata albo na wniosek wojewody, nawet bez zgody ordynata. Ordynacje na pozostałych ziemiach polskich istniały do 1944 r. Uległy rozwiązaniu na podstawie dekretu o reformie rolnej, choć wcielanie go w życie trwało do 1945 roku.

Informacje dodatkowe o rodzie hrabiego

Syn Kaspra z Klimkovic – Henryk Wilhelm urodzony 29 września 1655 r. został w dzieciństwie zgodnie z umową adoptowany przez kuzyna swego ojca, Fryderyka Jerzego. W służbie wojskowej Habsburgów dosłużył się stopnia marszałka polnego wojsk cesarskich. Był członkiem cesarskiej rady wojennej i jakiś czas komendantem Głogowa. W 1698 roku uzyskał tytuł hrabiego Rzeszy (Reichsgraf) ze zmianą herbu, do którego włączony został herb swojej teściowej, ostatniej przedstawicielki starego śląskiego rodu von Drahotusch. Jednocześnie w herbie rodowym figura kozła została zamieniona na kozicę.

W 1709 roku otrzymał tytuł węgierskiego hrabiego. W latach 1709-1712 był posłem cesarskim na dworze rosyjskim, a w 1716 roku posłem w Warszawie. Rycerz Orderu Orła Białego.

Zgromadził olbrzymi majątek głównie dzięki zapisom krewnych i powinowatych przez co naraził się na liczne długotrwałe procesy. Po ojcu odziedziczył Klimkovicę i Vitkov, wskutek odnalezienia się syna Fryderyka Jerzego w Francji, po przybranym ojcu odziedziczył tylko część majątków: Hermanice, Wierzbica i Muglinów, po swoim wujku Adamie hr. Paczenskim odziedziczył Raj, Kanska i Zamarsk, w posagu żony otrzymał państwo Kreuzenstein pod Wiedniem. Ze śląskich majątków stworzył w 1737 roku dwa fideikomisy:

Henryka Wilczka

- Klimkovice, w skład którego wchodziły: Velka Polom, Hermanice, Poręba, Polanka, Wierzbica, Gruszów i Polska Ostrawa. W 1508r. Jan Sedlnicki, którego córka była żoną Piotra Czelo, zakupił Polską Ostrawę. Jego potomkowie w 1546r. otrzymali tytuł baronowski. Polską Ostrawę sprzedali Wilczkom w 1710 roku,
- Piotrowice z majątkami: w Czechach, Pełcznica, Budziszów Mały (Polnisch Baudiss), i Szymanowice, Jakubkowice na Dolnym Śląsku.

Żonaty 14.12.1698 roku w Wiedniu z Marią Szarlottą (ur. 1670r., zm. Wrocław 1747 r.), córką Gilberta hr. von Saint-Hilaire z Kreuzenstein koło Wiednia i Rozyny Józefy bar. von Drahotusch. Zmarł 19 marca 1739 r. we Wrocławiu.

Mieli dziewięcioro dzieci (pięcioro zmarło w młodym wieku):

- Józef Maria Leopolda Adam Kasper, założyciel starszej linii czesko-austriackiej z Klimkovic, Pierwszy ordynat fideikomisu Klimkovic,
- Józefa Maria Rozyna Antonina, która była pierwszą żoną Jana Franciszka I von Fernemont ordynata majoratu Sława na Dolnym Śląsku,
- Józef Maria Blatazar – założyciel młodszej linii austriacko-węgierskiej, ordynat drugiego fideikomisu,
- Maria Józef, żona Rudolfa Józefa Sobek, hrabia z Kornitz.

Linia starsza czesko–austriacka z Klimkovic.

- Józef Maria Leopold Adam Kasper Reichsgraf Wilczek Frei - und Panierherr von Guttenland und Hultschin. Tajny radca dworu cesarskiego. Żonaty z Marią Fryderyką Reichgr zu Oettingen-Spielberg, mieli dwanaścioro dzieci: osiem córek i czterech synów.

Z czterech synów, wiek dojrzały osiągnął tylko Franciszek Józef (ur. 4.10.1748r., zm. 27.09.1834r.). II ordynat fideikomisu Klimkovice, starosta Górnej Austrii. Żonaty dwukrotnie. Z pierwszą żoną miał sześć córek, z drugą dwóch synów, z których większość zmarła w dzieciństwie. Franciszek Józef w drugim małżeństwie miał syna Stanisława, który był III ordynatem fideikomisu Klimkovice.

Linia młodsza austriacko-węgierska

Młodszy syn Henryka Wilhelma – Józef Maria Baltazar, Reichsgraf Wilczek Frei- und Panierherr von Guttenland und Hultschin (ur. 1710r., zm. 10 czerwca 1787r.) otrzymał drugi fideikomis – Piotrowice, złożony z majątków czeskich i częściowo śląskich. Rycerz Orderu św. Wacława, był tajnym radcą dworu cesarskiego i nadkomisarzem wojennym. Żonaty z Marią Antoniną córką Franciszka Karola I hr. Kotulinskiego z Kotulina (1734 r). Posiadali troje dzieci. Jego synowie posiadali majątki na terenie Austrii i później na Węgrzech.

Genealogia rodu Wilczków wyróżnia linię pruską, przedstawicielem której był Andrzej Wilczek.

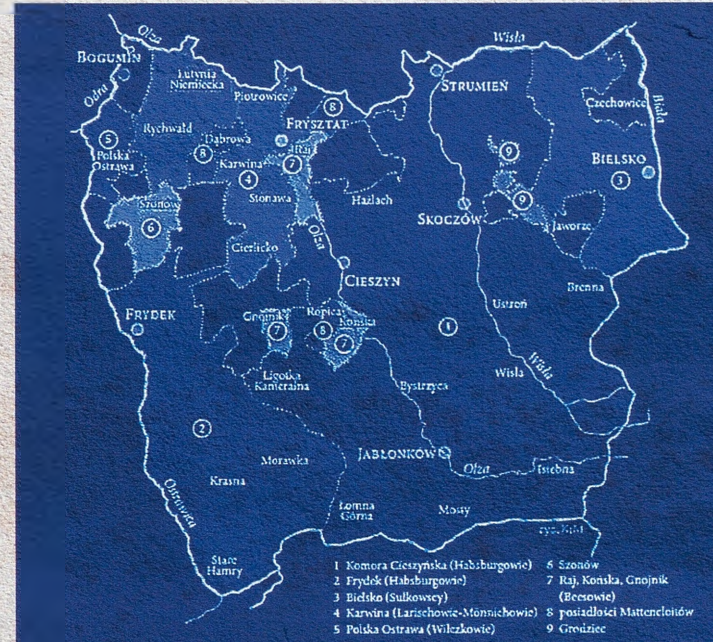
O historii Zamku Śląsko-Ostrawskiego i okolic Ostrawy pisano

W 1508 roku Jan Sedlnický z Choltic (teść Piotra Czelo) nabył zamek i całą okoliczną posiadłość, które kupił od Wacława Hrivnaca. W latach trzydziestych i czterdziestych XVI wieku Jan Sedlnický zlecił przebudowę zamku na renesansowy pałac. Do oryginalnych murów została dodana armatnia baszta, część pałacową rozbudowano o budynki mieszkalne i gospodarcze oraz wybudowano kaplicę pałacową i salę rycerską. W 1714 roku pałac i posiadłości kupił znany austriacki dowódca wojskowy i dyplomata hrabia Heinrich Wilhelm von Wilczek (Jindřich Vilém Wilczek). W 1763 roku odkryto w Śląskiej Ostrawie węgiel, a w 1787 r. hrabia František Josef Wilczek rozpoczął regularne wydobywanie. Górnictwo szybko przyczyniło się do zniszczenia budynków pałacowych. Według zachowanej relacji z 1804 roku pałac był prawie opuszczony.

Klimkovicze

Pierwsza wzmianka o średniowiecznej twierdzy w Klimkovicach pochodzi z 1513 roku. Zamek w Klimkovicach zbudowany został w latach 1578-79, w stylu renesansowym, na planie czworokąta z 4 wieżyczkami na rogach i ozdobną fasadą. Zamek w 1600 roku zakupił Jan Wilczek, syn Mikołaja z Czechowic. W 1854r. spłonął, a następnie został odbudowany w stylu neogotyckim przez Jana Nepomuka Wilczka. W okresie II wś został zniszczony przez żołnierzy niemieckich.

W latach 1946-51 rekonstruowany, lecz bez wież i jednego piętra. Nadziemny korytarz, łączy zamek z kościołem pw. św. Katarzyny oraz 900-metrowy tunel ewakuacyjny.

*Najważniejsze dominia feudalne
na Śląsku Cieszyńskim w 1843r.*

Jan Nepomucen (Johann Nepomuk) Wilczek, wnuk Franciszka Józefa Wilczka, a syn Stanisława urodzony w 1837 w Wiedniu – austriacki mecenas sztuki oraz badacz-polarnik pochodzenia polskiego. Wywodził się z polskiej szlacheckiej rodziny Wilczków. Studiował archeologię, historię sztuki i nauki przyrodnicze. Był IV ordynatorem Klimkovic. Oprócz fideikomisu był właścicielem majątków w Dolnej Austrii. W 1863 r. odbył podróż do Rosji, w tym na Krym i Kaukaz. W 1866 r. brał udział jako ochotnik w wojnie austriacko-pruskiej. W latach 1868-1870 podróżował po Afryce.

Ziemia Wilczka, wyspa nazwana na cześć hrabiego Jana Nepomucena Wilczka, głównego sponsora austro-węgierskiej wyprawy polarnej, była pierwszym lądem w archipelagu Ziemi Franciszka Józefa, na której 1 listopada 1873r. postawili stopę ludzie – członkowie austro-węgierskiej ekspedycji na szkunerze "Admiral Tegetthoff". Wyprawa ta pozostawiła w 1874 r. na wyspie zapieczętowaną kapsułę z opisem dokonanych odkryć. Kapsułę tę odnalazła 5 sierpnia 1991 r. niemiecka ekspedycja Arveda Fuchsa na statku „Dagmar Aaen”.

Obecnie jest to rosyjski arktyczny archipelag w północno-zachodniej części Morza Barentsa, należy do obwodu archangielskiego.

Historia Zamku Wilczków w Czechowicach.

Z posiadanych informacji opracowanych przez Eugeniusza Kopcia, Leopolda Piesko, Antoniego Mosia wiemy, że zamek rodziny Czelów powstał około 1336 roku, dowodem była belka modrzewiowa z ruin zamku Wilczków z ww. datą, innych badań tego znaleziska nie wykonano. Powyższa data była też na planach zamku Wilczków, które posiadał ostatni właściciel Czechowic Leon Zipser. Archiwum Leona Zipsera uległo zniszczeniu w 1945 roku.

Mikołaj Wilczek przed 1528 r. zawarł związek małżeński z Katarzyną córką Jana Czelo współwłaściciela Czechowic. W wianie Katarzyny była część Czechowic z zamkiem – warownią

powstałą – wybudowaną około 1336 roku przez ród Czelów. Na podstawie badań spichlerza i jego oceny z 1975 roku oraz ruin zamku Wilczków z 2016 r. postawiono hipotezę, że Zamek Wilczków powstał około 1536 r. na fundamentach kamiennych dawnego zamku Czelów. W zamku Wilczków, wielokrotnie przebudowywanym, co wykazała ocena zabudowy z 1975 r., swą siedzibę mieli następnii właściciele Czechowic, aż do hrabiego Andrzeja Renarda. Andrzej Renard w 1765 roku kupił Czechowice od Franza Carla Kotulińskiego i zakończył rozpoczętą budowę zamku Kotulińskich.

Zamek Wilczków w okresie 1536 do 1765 roku pełnił funkcję rezydencji kolejnych właścicieli Czechowic. Hrabia Andrzej Renard zmienił funkcję zamku Wilczków na magazyn – spichlerz, który był użytkowany do 1980 roku, z wieloma zmianami. Ocenę stanu technicznego dawnego spichlerza w Czechowicach-Dziedzicach, na zlecenie z dnia 4 września 1975 r. nr OKS/510/40/75 Naczelnika Miasta w Czechowicach-Dziedzicach, wykonał Czesław Szindler. Rzeczoznawca ds. konstrukcji, Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków, Ministerstwa Kultury i Sztuki, Warszawa ul. Raławicka 8/58.

Strona południowa spichlerza.

Strona wschodnia spichlerza.

Opracowanie zawiera 21 stron tekstu, 28 fotografii, rysunki, schematy i szkice. Na fotografiach udokumentowano stan budowli z największymi zniszczeniami zewnętrznymi, pomieszczeń wewnętrznych oraz więźby i pokrycia dachu. W treści oceny opisane są pomieszczenia piwniczne, parteru, piętra oraz poddasza i dachu. Powyższe opracowanie jest przechowywane w Izbie Regionalnej MDK w Czechowicach-Dziedzicach. Określono sposób wykonania zabezpieczeń i naprawy zniszczonych elementów budowli. Zalecono, aby budowla została wpisana do rejestru zabytków, a władze miasta i gminy zadbały o ochronę budowli – spichlerza.

Mur południowy spękania w rejonie wejścia do budynku.

Widok piwnicy pod traktem zachodnim, sklepienia ceglane.

Pęknięcie, wyklinowane nadproże z opartą na nim belką stropową, zabezpieczenie prowizoryczne

Całkowite zniszczenie konstrukcji dachu i pokrycie połaci południowej.

Obszar zabudowy spichlerza – zamku, na poziomie przyziemia został w 1975 roku przedstawiony i zwymiarowany przez rzeczoznawcę.

W spichlerzu przechowywano również nawozy rolnicze, które zdaniem rzeczoznawcy miały wpływ na zniszczenia budowli. Spichlerz nie posiadał ogrodzenia, co powodowało łatwy dostęp do obiektu, jego dewastację, przez osoby postronne. Posadowienie oraz zły stan dachu powodował zawilgocenie, zacieki, zagrzybienie ścian zewnętrznych i wewnętrznych oraz drewnianych belek i stropów. Brak informacji, aby w obiekcie tym wykonano zalecane w ocenie naprawy – zabezpieczenia. W złym stanie technicznym przetrwał do 1984 roku, kiedy to uległ spaleni dach spichlerza. Początkiem lat 80. powstał projekt rewitalizacji budowli i adaptacji pod określone potrzeby.

Władze miasta i gminy pozostawiły obiekt niezabezpieczony. Rozkradany był z elementów budowlanych, zanieczyszczony odpadami. Stan dewastacji spichlerza był znaczny. W 1987 roku, na zlecenie Urzędu Miasta dokonano wyburzenia większej części spichlerza.

Ruiny były nadal rozkradane przez poszukujących taniego budulca, cegły i innych elementów.

Fragment muru od strony wschodniej, widok wewnętrzny z południowej strony oraz ruinami baszty po lewej stronie.

Nadmieniamy, że ówczesne ustawy nakładały na władze samorządów terytorialnych, obowiązek ochrony zabytków o znaczeniu historycznym, kulturowym. Utratę tego zabytku z XVI wieku „zawdzięczamy” byłym i burmistrzom Czechowic-Dziedzic, którzy pełnili w tym okresie wymienione funkcje.

Od tego okresu Zamek Wilczków występuje w Rejestrze Zabytków jako zabytkowy spichlerz z poł. XVIII w. – stanowiący trwałą ruinę. W związku z tym, że Zamek Wilczków jest trwałą ruiną wpisaną do Rejestru Zabytków, nie można podejmować żadnych działań w zakresie odbudowy. Konserwator zabytków stwierdził, że stan techniczny obiektu nie pozwala na jego odbudowę, a walory historyczne są niewielkie. Potwierdziła to później opinia Instytutu Dziedzictwa Narodowego oraz Decyzja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie o wykreśleniu ruin z Rejestru Zabytków, zlecając jednocześnie przeprowadzenie pełnych prac archeologicznych w obrębie obiektu. W czerwcu 2015 roku w Urzędzie Miejskim rozpoczęto przygotowania do zlecenia takich prac.

W kwietniu 2016 roku rozpoczęto na zlecenie Urzędu Miejskiego w Czechowicach-Dziedzicach badania archeologiczne przez Krakowskie Przedsiębiorstwo Prac Specjalistycznych „Invictus”. Kierownikiem badań była Bożena Marczyk-Chojnacka. Historyczny obiekt został odkopany spod pokrywających go warstw ziemi, porośniętych gęstą roślinnością.

Widok od strony zachodniej na wewnętrzną ścianę wschodnią.

Informacje z roku 1975 i 2016 określają, że zamek ten posiadał od strony północno-wschodniej wieżę, która nie zachowała się do naszych czasów. Okres prac na ruinach zamku kwiecień – wrzesień w 2016 roku został opisany i udokumentowany.

Powstaje koncepcja w jakiej formie zabezpieczone ruiny Zamku Wilczków będą w przyszłości eksponowane i udostępniane zwiedzającym. Wiadomo natomiast, że historyczne pozostałości tak ważnego dla historii Czechowic-Dziedzic obiektu zostaną profesjonalnie zabezpieczone.

**Widok od południa z wejściem do podziemi,
brak zewnętrznej ściany zachodniej**

Literatura i źródła do wydania

"Opowieść o początkach Czechowic-Dziedzic – Wilczkowie"

Feudalni panowie Czechowic, Czechowice-Dziedzice i okolice

Monografia historyczna (do roku 1918)

Herbarz szlachty śląskiej

Śląsk Cieszyński 1528 - 1653r.

Dominia feudalne na Śląsku Cieszyńskim 1653 – 1848

Górnictwo na Śląsku Cieszyńskim

Dziennik Cieszyński z 30,01,1909r.

Tschamerowie z Iskrzyczyna

Kościół drewniany na Śląsku Cieszyńskim

*Dzieje rodu Pawłowskich z Pawłowic
w pszczyńskim wolnym państwie stanowym*

Obrona doktorska 2023r.

Zamek w Śląskiej Ostrawie.

Zbiory Izby Regionalnej w Czechowicach-Dziedzicach

i Towarzystwa Przyjaciół Czechowic-Dziedzic.

Grzegorz Marek Chromik

Grzegorz Marek Chromik

Roman Sękowski

Prof. Idzi Panic

Janusz Spyra

Barbara Poloczek

Prof. Waław Gojniczek

Józef Londzin

Rafał Obetkon

Małgorzata Sokół

Internet

KOREKTA

Magdalena Wrobel

ZDJĘCIA

Zbiory Izby Regionalnej i Towarzystwa Przyjaciół Czechowic-Dziedzic, Mirosław Zając, Internet.

